

Posudek na dizertační práci *Vztah občana a státu v soudobé české společnosti* JUDr. Petra Tesaře

Dizertační práce JUDr. Petra Tesaře *Vztah občana a státu v soudobé české společnosti* je pojednáním na jedno ze základních témat moderní politické, právní a morální teorie a filosofie. Autor k němu přistupuje nejprve z hlediska jednotlivých složek ústavní moci v právním státě. Po tomto přehledu následuje kapitola věnující se problému občanské společnosti, od něhož se autor dostává k charakteristice samotného pojmu právního státu. Po této kapitole následuje velký oddíl, de facto druhá samostatná část práce, ve které autor kazuistickou metodou zprostředkovává důležitá rozhodnutí Ústavního soudu ČR týkající se dotyčné problematiky. V závěrečné části se autor zabývá širšími souvislostmi legitimacy a jejího procedurálně legálního založení, jak je typické pro některé novější sociální teorie práva.

Je třeba především zdůraznit, že JUDr. Tesař zvolil pro svou práci převážně legalistický výklad, v němž se zaměřil na platnou úpravu jednotlivých ústavních institutů, textů a konkrétních rozhodnutí v rámci systému tzv. ústavní spravedlnosti. To však neznamená, že by v práci chyběly odkazy na právně teoretickou a filosofickou literaturu, která představuje širší základ především pro závěrečné pasáže celé práce.

V úvodu autor využívá například právně teoretických studií ke stanovení pojmového rozvrhu celého pojednání. Také v ostatních částech dizertační práce se autor nechá inspirovat díly z oblasti sociální, politické i právní teorie jako například myšlenkami britského sociologa Anthony Giddense nebo politologa Roberta Dahla, aby uvedl platnou právní úpravu i vlastní závěry do obecnějšího kontextu, i když tak činí v omezené míře a spíše ve formě doplňku než obsáhlé analýzy.

Rozbor ústavní úpravy autor začíná analýzou samotného pojmu lid a principu legální licence, od něhož se dostává k vymezení tzv. občanského statusu, jak jej upravuje Listina základních práv a svobod. Po něm následuje popis vztahu mezi občanem a mocí zákonodárnou, jehož hlavní oddíl je věnován především volebnímu systému. Vztah občana k moci výkonné obsahuje poznámky týkající se úřadu

prezidenta, jeho volby i činnosti a postavení vlády v ústavním systému dělby moci. Následující kapitola se týká vztahu občana a moci soudní a autor v ní správně podotýká, že se svým způsobem jedná o „zjevně nejcitelněji pocíťovaný vztah, ovlivňující bezprostředně život jednotlivce, občana“. Tento vztah je také strukturálně rozčleněn na problematiku státní represe a rozhodování sporů.

Oddíl pojednávající o občanské společnosti autor taktéž pojímá především jako téma strukturace vazeb mezi občanem a různými sférami politického systému společnosti. Kromě obvyklého hegelovského vymezení rozdílu mezi státem a občanskou společností (jemuž by mohlo v práci být věnováno více prostoru) JUDr. Tesař odkazuje také na tradici tzv. „nepolitické politiky“, jejíž stopy zcela správně nalézá až v samotných kořenech československé státnosti. V tomto oddílu jako v jediném se také autor dostává až do roviny empirické analýzy faktického stavu české společnosti a cituje výsledky například Broklových sociologických výzkumů týkajících se politických postojů české populace. Jako zcela klíčový přitom chápe pojem občanské důvěry ve státní a politické instituce.

Následující oddíl se opět částečně vrací do roviny legalistické analýzy pojmu právního státu, rozvíjí ji na pozadí právně teoretické a sociologické literatury a dotýká se i velmi komplexního pojmu sociální spravedlnosti. Prostřednictvím teorie Roberta Dahla také autor dospívá k analýze úzké provázanosti tematiky právního státu se samotným pojmem demokracie a občana jako ústředního bodu demokratické vlády.

Pozornost si také zaslouží oddíl týkající se klasifikace lidských práv, vymezení pojmu sociálního státu a provázání dotyčné problematiky s rámcem evropského práva, jemuž se autor věnuje, byť ne jako ústřednímu tématu.

Po těchto oddílech věnujících se jednotlivým složkám moci ústavní se autor dostává k problematice ústavního soudnictví a odkazuje na nejrůznější *obiter dicta*, aby ilustroval různé způsoby artikulace vztahu mezi občanem a státem v pojetí Ústavního soudu ČR. Dotýká se přitom nejrozmanitější problematiky od soudních rehabilitací a ochrany utajovaných skutečností přes spravedlivý proces a stavební zákon až po samotný princip občanské rovnosti jako určující princip každého demokratického právního státu.

V závěrečných pasážích se autor snaží tematiku občanství provázat navíc s obecnými teoriemi legitimacy, hodnotové argumentace a legitimizace procedurou, jak je známá především ze sociálních teorií práva. Nutno říci, že toto zobecnění práci

celkově velmi prospělo a tematiku občanství a občanských práv spojuje s nejobecnějšími právně teoretickými problémy současnosti.

Celkově je nutné zdůraznit, že autor dizertační práce JUDr. Petr Tesař zdařile ve své práci shrnul základní strukturální prvky české ústavnosti a jejich fungování ve vztahu k občanovi. Obdobně zdařile také ve zkratce shrnuje občanský aspekt, jak je obsažen v českém ústavním soudnictví a systému moci soudní vůbec. I když filosofický či sociálně teoretický kontext práce lze označit spíše za střídmy, autor se v žádném případě nedopouští žádných pochybení a přechod od legálně praktických partií k obecným úvahám o občanské společnosti a právním státě působí zcela přirozeně a organicky. Autor také správně předpokládá, že celková struktura ústavní moci v České republice neustále posouvá mocenské rozložení na ose stát-občan směrem ve prospěch ochrany a posílení postavení občana, a to navzdory středoevropské tradici silného státu. Textuální analýza v této dizertační práci nepochybně dominuje, zatímco například komparativní metodologie či syntetizující přístup téměř chybí. Navzdory této jisté metodologické vychýlenosti se nicméně domnívám, že dizertační práce *Vztah občana a státu v soudobé české společnosti* JUDr. Petra Tesaře splňuje všechny podmínky a kritéria stanovená pro dizertační řízení.

V Cardiffu, 20. dubna 2005

Prof. JUDr. Jiří Příbáň, DrSc.